

φικὴ συνέντευξη, ὠνόμασε καὶ τὸν Πολίτη δημοτικιστὴ, εἶδαμε τὸ γέρο Πολίτη νὰ βγεῖ σὲ μίαν ἄλλη ἐφημερίδα καὶ σχεδὸν μὲ ἀγανάχτησιν νὰ δηλώσει πὼς κακὰ κάνουνε ὅσοι τὸν ὑπολογίζουνε γιὰ δημοτικιστὴ. Τὸ σφάλμα εἶτανε δικό μας. Γιατί ὁ Πολίτης εἶναι ἀλήθεια πὼς ποτὲ δὲ στάθηκε δημοτικιστὴς. Γιατὶ τώρα ἄφηνε νὰ τὸν νομίζουσε δημοτικιστὴ, αὐτὸς εἶναι δικός του λογαριασμός. Δημοτικιστὴ τὸν παρουσίαζε ἡ λαογραφικὴ του ἐργασία, ὅπου καὶ ἡ δημοτικὴ γλώσσα δειχνότανε σὰν ἓνα φυσιολογικὸ στοιχεῖο, καὶ αὐτὸς ἄφηνε χρόνια νὰ καλλιεργεῖται αὐτὴ ἡ πλάνη, σ' ἐποχὴ πού κ' ἡμεῖς, ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ κάποια εἰδωλο γιὰ νὰ τυνώσουμε τὸν ἀγῶνα μας, δὲν εἴχαμε τὸν καιρὸ ἢ τὴ διάθεση νὰ κοιτάζουμε ἀπὸ κοντινότερα τὸ σοφὸ ἐπιστήμονα, καὶ ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ του

πλευρὰ. Ἄν τότε, σὲ στιγμὴ δικαιολογημένης ἀγανάχτησης, μπορεῖ νὰ κερράναμε τὸ δάσκαλο, τοῦ ζητοῦμε τώρα συχώρεση. Μὰ ἡ λύπη μας εἶτανε τόσο μεγάλη, ὅση κ' ἡ ἐκπληξή μας. Τώρα, πού ψυχραμιότερα κρίνουμε τὰ πράματα, βρίσκουμε πόσο ἄδικο εἴχαμε νὰ θυμώσουμε. Ὁ Πολίτης ἀνῆκε σὲ ἄλλη ἐποχὴ. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του θὰ εἶτανε ὑπερβολικὴ ἀξίωσή μας νὰ ζητήσουμε περισσότερα. Ἄν δὲν ὑπερέτησε τὸν ἀγῶνα μας ἄμεσά, τὸν ὑπερέτησε ἔμμεσα. Τὰ ἔργα του, πού εἶναι τυπωμένα στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Μαρασλή, βρίσκονται πάντα μπροστά μας γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουσε πὼς ἡ δημοτικὴ μας γλώσσα δὲν εἶναι διαφορὰ, παρὰ γνήσιο παιδί τῆς ἀρχαίας.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΦΡΑΤΖΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ

Ἄγαπητέ Νουμά! Κάποιος συμπατριώτης μου, πούρχεσε χτές μὲ τὸ κατὶ τοῦ καπετὰ Νικολῆ, μοῦπενε πὼς κάποιοι φίλοι του στὴν Ἀθήνα, πού ξέρει, λέει, τὰ ἰταλικά, διάβασένε σὲ μιά ἰταλικὴ εφημερίδα κασιτὶς πού μοῦκτανεν πολὺ μεγάλη ἐντύπωση. Ὁ λόγος ἦτανε γιὰ τὸν Πάπα· μὰ ὄχι γιὰ τὸν πάπα τῆς Ἀθήνας, πού λέαμε τὴν προπερασμένη βδομάδα, μόνε γιὰ τὸν Πάπα τὸν ἀληθινὸ τῆς Ρώμης. Μοῦλένε λοιπὸ πὼς ὁ Πάπας τῆς Ρώμης εἶχενε μοιράσει ἴσαμε τίς εικοσιδύο τοῦ Δεκέβρη ἀλλὰ φράγκα, τοῦ περασμένου χρόνου, ἑκατονεξηνταεπτὰ ἑκατομμύρια τετρακόσες ἑβδομηνταεξὲ χιλιάδες λιρέτες, (ἔξον ἀπὸ θρόφωμα καὶ ρουχικά) γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά τῆς Εὐρώπης, πού, λέει, σὲ πολλὰ μέρη βρίσκονται σὲ πάρα πολὺ μεγάλη στέρση καὶ ἀνάγκη, χάρις στὸ μεγάλο ἀπολυτρωτικὸ, μαθὲς, πόλεμο τῆς χριστιανοσύνης. Κ' ἔστειλένε, λέει, σὲ διάφορες χῶρες: Στὴ Γερμανία, τὴν Αὐστρία, τὴν Πολωνία, τὴν Οὐγγαρία, Βορεινὴ Γαλλία, Βορειοδυτικὴ Ἰταλία, Νοτιοσλαβία.

Τὸ πρῶμα μοῦκτανε μεγάλη ἐντύπωση, καθὼς σοῦπαγιατὴ ἔλεα, πὼς, ἐπειδὴς οἱ Φρατζοὶ εἶναι, λέει, φρατζοὶ, δὲ θελ' ἀκολουθοῦσανε τίς ἐντολὰς τοῦ Βαγγέλιου, ὅπως κάνουμε τοῦ λόου μας οἱ ὀρθόδοξοι. Μὰ τώρα ἀρχινάω νὰ λέω πὼς θελᾶταν ἴσως καλὰ νᾶκανεν κάτι τέτοιο κ' ἡ δικιά μας ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, καὶ νᾶφίνενε σ' ἄλλους τὴν ἐθνικὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ τοὺς πολεμικοὺς ἐνθουσιασμοὺς .....

Ὅμως, ἴσως καὶ νᾶχω λάθος. Γιατὴ τοῦ λόου σας, στίς μεγάλες πολιτεῖες, πού παίρνετε καὶ πατέντες γιὰ τὰ γράμματα καὶ τίς τέχνες, μπορεῖ νὰ ξέρετε περισσότερα ἀπὸ μᾶς τοὺς χωριάτες. Τώρα, ἂν ὁ Χριστὸς παρᾶγγεῖλένε νᾶγαπιούμαστε, μπορεῖ καὶ νᾶνα χωριστὸς λογαριασμός.

Δικός σου πάντα:

Ο ΜΑΣΤΡΑΓΑΛΙΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«Οἱ Ἀπουάνοι» τοῦ Γ. Βρισιμιτζάκη.— Ὁ «Διαβάτης» τοῦ Δ. Δανάη.— «Στὸ ρυθμὸ τοῦ κουπιού» τοῦ Κ. Σιούρνεν.— «Τὰ Γυμνά τοῦ Ἀγγελοῦ Δόξα».

— Ὁ Γ. Βρισιμιτζάκης, μέσα σὲ 89 σελίδες κλείνει ὅλη τὴ χαρακτηριστικὴ ζωὴ τῆς Ἰταλικῆς Ἀπουας, πού ἡ ἀπαλὴ τῆς πλάση, στεφανωμένη μὲ τὸ γλῶσσο καὶ τὸ κύμα, ἔγινε γεννητέρα μιάς ἀπλῆς ὅσο καὶ βαθιόψυχης τέχνης. Ὁ κ. Βρισιμιτζάκης ἐτοιμάζει τώρα τὴν ἔκδοσιν μηνιαίου λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ στὴν Ἀλεξάνδρεια μὲ τὸν τίτλο «Ἄλ ὀ η», μὲ κριτικὴ, ποίηση, τέχνη, βιολογία, αἰσθητικὴ, καὶ φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση.

— Ὁ «Διαβάτης» τοῦ Δ. Δανάη, δραματικὴ ζυγογραφία, μὲ ἀλληγορία καὶ μὲ μυστικισμό, φανερῶνει μίαν ἰδιαίτερη πρωτοτυπία τοῦ νέου συγγραφέα, πού δὲν πῆρε ἀκόμα τὴν τελειωτικὴν τὴν ὄψη.

— Πρωτοφανέρωτος ποιητῆς ὁ Κ. Σιούρνεν, θέλει νὰ δώσει ζωὴ στὴν παρατημένη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας ἐπικὴ ποίηση, καὶ πασχίζει νὰ τὴν ἀναστήσει μὲ τὰ ἑλληνικὰ παραμύθια καὶ τίς λαϊκὰς παραδόσεις. Ἡ τέχνη του φαίνεται ἀξιοπρόσεχτη καὶ τὸ θέμα του «Ὁ γιὸς τοῦ ψαροῦ κ' ἡ ἀλλοθὴ βασίλοισσος» τὸ μεταχειρίζεται μὲ ἀληθινὸ ἐπικὸ τόνο.

— Τὸ βιβλίον τοῦ Ἀγγελοῦ Δόξα «Τὰ Γυμνά», μᾶς φανερῶνει τὴν προσπάθεια τοῦ ποιητῆ νὰ ἐκφράσει ἔμπροσθενιστικὰ μιά ἐρωτικὴ του ἱστορία. Παρατηροῦμε ἀκαταστασία καὶ στὸ στίχο.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὰ τραγούδια τῆς Ἀμαλίας Μυρᾶ.— Νέα μεταφράση τοῦ Ὁμῆρος Καγιᾶμ.— Ἐνα Ὁλλανδέζικο ρομάντζο.— Τὸ νέο βιβλίον τοῦ Ρομάλιν Ρολλάν.

— «Οἱ βουκολικοὶ τοῦ θεοῦ», ὅπου κλείνει ἡ κ. Ἀμαλία Μυρᾶ τὰ καλύτερὰ τῆς ὄνειρα καὶ τίς πὸ βλαβερὰ καὶ ποιητικὰς τῆς σκέψης, ἀποτελοῦνται ἀπὸ

ων διά την οικονομικήν και πολιτικήν των ἀπελευθερωσιν».

Κ' εἴπειτα τὸ Κόμμα, πού ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε ὅλες τὶς προσπαθείαις του γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ ἀγῶνα, δὲν ἔχει ἀναγράψει στὸ πρόγραμμά του τὴ Δημοτική; Αὐτοῦ;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ σήμερ' αὔριο ἓνα βιβλιαράκι περιεργότατο, πού θὰ διαβαστεῖ ἀχόρταστα. Ὁ τίτλος του: «*Ἡ ζωὴ μὴ δία τοῦ Ἀριστείου*», καὶ συγγραφέας του ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος. Αὐτὸ σώνει γιὰ νὰ μᾶς πεῖ τί γλέντια πρέπει νὰ περιμένουμε.

ΔΥΟ ΜΑΤΑΚΙΑ.....

Δυὸ ματάκια μὲ κοίταξαν
Καὶ τὸ νοῦ μου μοῦ πῆραν.
Τὰ ματάκια βασίλευσαν
Στὸ σκοτάδι ἀχνογύραν.

Μιὰ θραδιά μοῦ σθηστήκανε
Σὰ μικρὰ νεκροκέρια.
Πρὸς τὰστέρια πετάξανε
Καὶ τοὺς γίνηκαν ταῖρια.

Τὰ ματάκια μὲ κοίταξαν
Τῆ στιγμῇ πού σθηστήκαν.
Τὰ ματάκια τῆς δάκρυσαν
Στὸ σκοτάδι σὰν μπῆκαν.

Τώρα κλαίγω μονάχος μου
Συντροφιά ἔχω τὸν πόνο.
Καὶ τὰ δάκρια μου στᾶζουνε
Σὰ δροσοῦλα ἀφ' τὸν κλῶνο.

Δυὸ ματάκια μὲ κοίταξαν
Καὶ τὸ νοῦ μου μοῦ πῆραν.
Τὰ ματάκια βασίλευσαν
Στὸ σκοτάδι ἀχνογύραν.

Χιος

Α. ΛΟΪΖΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ρηθεῖ πὼς μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ν. Πολίτη ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη ἀδυνατίζει κ' ἡ ἐπιστημονικὴ ἐμφάνιση τοῦ τόπου μας παρουσιάζεται τώρα ἰσχνότερη. Ἔτσι, σὲ λίγον καιρὸ, ὅταν ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου μας θὰ καταντήσῃ ἓνα ἀπλό συνηθισμένον γυμνάσιον, πού δὲ θὰ μπορεῖ οὔτε μὲ τάντιστοιχα Εὐρωπαϊκὰ νὰ συγκριθεῖ, κατακυλώντας ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅπου τὴν εἶχαν ἀνεβάσει μερικοὶ ἐπιστήμονες τῆς περιωπῆς τοῦ Πολίτη, ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ συγκληθεῖ κ' ἡ Πολιτεία καὶ νὰ νιώσῃ τί πρέπει νὰ κάνει γιὰ τὸ ἀνάθεμα τοῦ Πανεπιστημίου σὸ ὕψος πού πρέπει νὰ βρίσκεται ἓνα τέτοιο ἴδρυμα. Ὁ Πολίτης δούλεψε γιὰ νὰ διατηρήσῃ σ' ἐπιστημονικὴ περιωπῇ τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ ἂν ἡ πανεπιστημιακὴ διδασκαλία του, μὲ ὅλη τὴ σοφία τοῦ δασκάλου, δὲ στάθηκε γενικὰ τόσο καρποφόρα γιὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μαθητῶν του, ἴσως ἀπὸ ἑλληνικῆς κάποιας μεθοδικῆς τάξεως, μὰ ἡ ἐπιστῆμη, δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε, πὼς πολλὰ χρωστᾷ

στὸν ἄνθρωπον αὐτόν, πού τῆς ἀφιέρωσε ὅλο του τὴ ζωὴ μ' ἓνα θρησκευτικὸ φανατισμό, πού ἔκανε καὶ τὴ μοῦσα τοῦ Παλαμᾶ νὰ σκύβει εὐλαβικὰ μπροστά του. Ὁ Πολίτης εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς θεμελιωτῆς τῆς λαογραφίας στὸν τόπον μας, μιᾶς ἐπιστῆμης ἀγνωστῆς στὴν ἐποχὴ του, πού αὐτὸς τὴν καλλιέργησε καὶ τὴν ἀνάδειξε σὲ βαθμὸ πού νὰ προκαλέσῃ καὶ τῶν ξένων σοφῶν τὴν προσοχὴ. Ὑπῆρχανε βέβαια καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Πολίτη πολλοὶ πού ἀγαποῦσαν νὰ μαζεύουνε λαογραφικὸ ὕλικόν, παραδόσεις, παραμυθίας, ἤθη, ἔθιμα καὶ τὰ ὅμοια. Μὰ τὸν τρόπο τῆς ἐπιστημονικῆς περισυλλογῆς, τῆς κατάταξης καὶ ἐρμηνείας τοῦ ὕλικου, πρῶτος ὁ Πολίτης τὸν δίδαξε. Τὴν ἐρευνητικὴν καὶ δίχως ἐπιστημονικὸ σκοπὸ ἀσχολίαν, διαδέχθηκε ἡ συστηματικὴ, ἡ μεθοδικὴ δουλειὰ τοῦ σοφοῦ λαογράφου πού ξαίρει τί ζητεῖται, πὼς νὰ τὸ ζητήσῃ καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ νὰ τὸ ζητήσῃ. Σκοπὸς τῆς λαογραφίας νὰ χύσῃ φῶς ἐκεῖ ὅπου δὲ φτάνει τὸ μάτι τῆς ἱστορίας, νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἱστορικὴν ἔρευνα, νὰ διαφωτίσῃ τὸ χαραχτήρα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, διαλύνοντας τὸ σκοτάδι πού σκεπάζει τὸ μυστήριον τῆς καταγωγῆς του, τῆς ἐξέλιξής του, τῆς ἐπιμειξίας του μὲ ἄλλους λαούς, πού στὸν ἱστορικὸ του δρόμον ἔτυχε νὰ ρθεῖ σὲ κάποια σχέση μὲ τὸν λαόν, δίνοντας ἢ παίρνοντας ἀπὸ αὐτοῦ κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν του. Γιὰ τὶς ἐπιμειξίες καὶ τὰ σταυρώματα τῶν λαῶν, ἡ λαογραφία καὶ ἡ γλωσσολογία εἶναι ἀπὸ τοὺς πολιτικότερους παράγοντες. Ἔτσι, ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατοῦσε ἡ ἀπλὴ πατριωτικὴ φαυλαταρία, ὁ Πολίτης ἔφερε τὸ φῶς τῆς ἐπιστῆμης· ἤθη καὶ ἔθιμα, μῦθοι νεώτεροι, ἀποδείχθησαν πὼς ἔχουνε ἀμείση σχέση μὲ τὰ παλαιὰ, καὶ γενικὰ, πὼς ὁ σημερινὸς Ἕλληνας μὲ τὸν λαόν, μὲ ὅλο τὸ ἀνακάτωμα τῶν φυλῶν πού περᾶσαν ἀπὸ πάνω του καὶ κάτι βέβαια ἀφήσανε, ἀπόμεινε πάντα μιὰ φυλὴ καθαρὴ, διατηρώντας ὅλα τὰ κύρια γνωρίσματά της. Ἔτσι, μὲ τὴ μελέτη τοῦ βίου τῶν νεώτερον Ἑλλήνων, ὁ Πολίτης ἔρχεται μοιραῖα σὲ σχέση καὶ μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Ἡ ἀπόδειξις, πὼς ὁ σημερινὸς Ἕλληνας λαὸς στέκεται ἓνας λαὸς πού ἔχει τὴν καταγωγὴν του ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας μὲ μιὰ φυσιολογικὴ ἐξέλιξις καὶ ὄχι διαφθορά, ὅπως ἀβασάνιστα ὑποστηρίζει ἡ ἐπιπολιτικὴ τῶν ἀνιστορητῶν, ἤρθε σὰν ἀπόδειξις πὼς καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν μπορεῖ νὰ νὰ εἶναι διαφθορὰ παρὰ φυσικὴ ἐξέλιξις τῆς ἀρχαίας γλώσσας. Ἔτσι, καὶ μόνο ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, ὁ Πολίτης στέκεται σὰν ἓνας ἀπὸ κείνους πού σταθήκανε οἱ μεγάλοι στιλοβάτες τοῦ δημοτικισμοῦ. Μὰ οἱ ὑπερσίες του πρὸς τὴ δημοτικιστικὴν ἰδέαν εἶχανε χαραχτήρα ἕμισο. Ὁ Πολίτης, πού ἀναγνώριζε τὴν φυσιολογικὴν ἐξέλιξις τοῦ βίου τῶν νεωτερον Ἑλλήνων, δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ ἀρνηθεῖ τὴ δημοτικιστικὴν ἰδέαν. Καὶ τὴ δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν ἀναγνώρισε, καὶ μὲ ὅλες τὶς τιμὰς πού τῆς ἀνήκουσε, τὴν παρουσίασε πολλὰς φορὰς πού ἔτυχε νὰ γίνῃ εἰσηγητῆς φιλολογικῶν διαγωνισμῶν. Μὰ καὶ ἀντίκρου στὰ πρόσωπα τῶν κορυφαίων δημοτικιστῶν στάθηκε πάντα μὲ εὐλάβεια. Μὰ συστηματικὰ, ἄμεσα, δὲ βγήκε νὰ ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴ δημοτικὴν γλῶσσαν. Καὶ εἶδαμε καὶ τὸ ἀπροσδόκητον, πού τόση πίκρα καὶ ἀπογοήτευση στάλαξε στὴν ψυχὴν μας, ὅταν κάποιος, σὲ μιὰ δημοσιογρα-